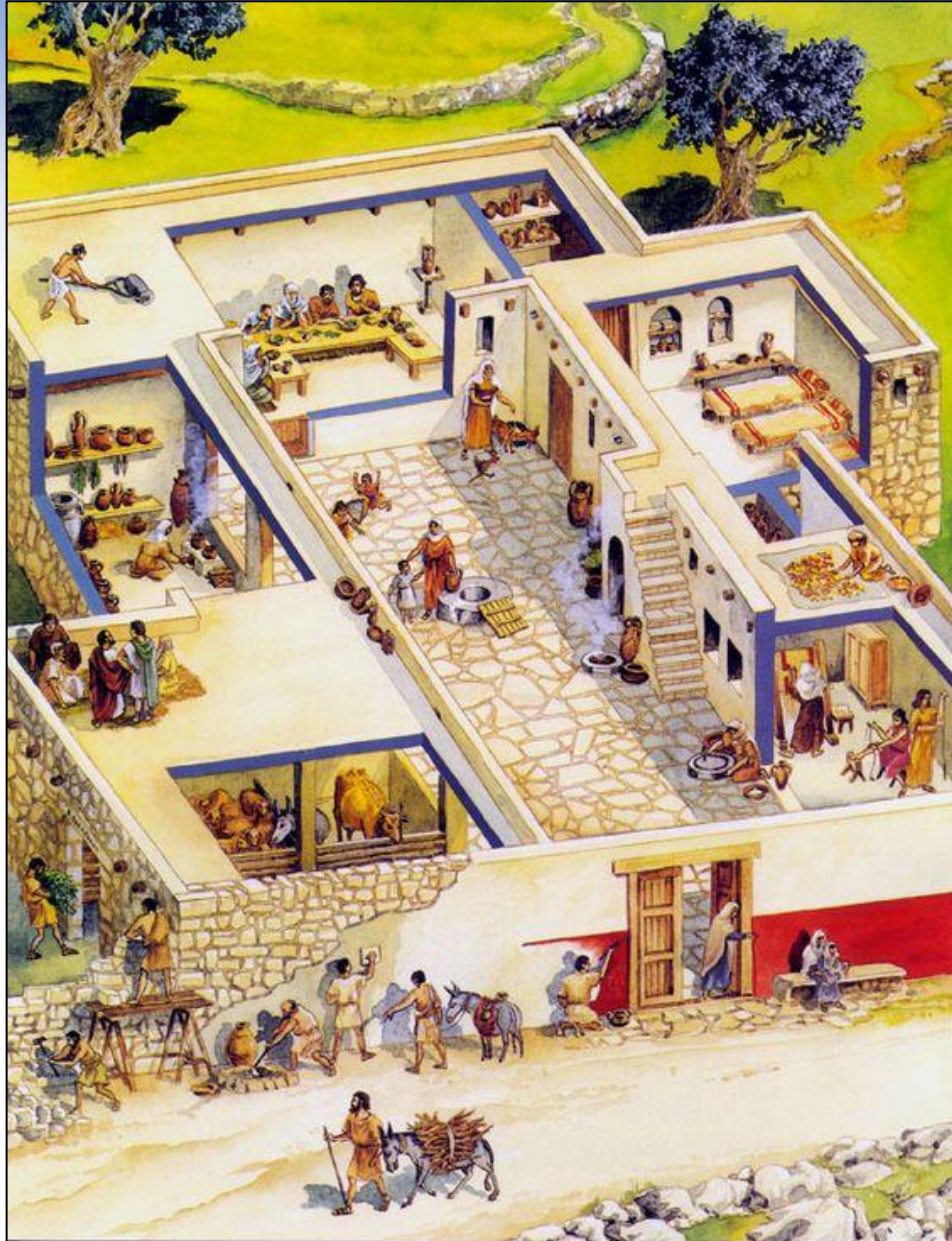

Het leven in Palestina in Jezus' tijd

Orthodoxe godsdienst

Naam:

Deze lesbundel werd ontwikkeld door Tatiana Atourina en Maria Chrysochoidou, leerkrachten orthodoxe godsdienst in het lager onderwijs in Vlaanderen. Vormgeving en tekstcorrectie werden verzorgd door Marc Goris.

De afbeeldingen van iconen werden opgenomen voor didactische doeleinden. De video die in deze lesbundel gebruikt wordt, werd gemaakt door www.deverkenners.info.

Deze lesbundel kan vrij worden gebruikt en gedownload via www.orthodoxelessen.be. Het is niet toegestaan teksten en oefeningen uit deze lesbundel te wijzigen of buiten de context van deze lesbundel te gebruiken, kopiëren of vermenigvuldigen.

Het verhaal van Bram

Mijn naam is Bram – eigenlijk Abraham, maar iedereen noemt me Bram. Ik ben een joodse jongen van 12 en ik woon in Judea. Mijn familie en ik zijn volgelingen van Jezus Christus. Die is twintig jaar geleden gekruisigd, maar daarna weer Verrezen. Mijn papa was nog een kind toen dat gebeurde, maar hij was erg onder de indruk. Wij geloven echt dat Jezus Christus de Zoon van God is, de Verlosser die de profeten in de Heilige Schriften hadden aangekondigd.

Ik wil jullie iets vertellen over mijn land en onze tradities. Kortom over ons dagelijkse leven.

Judea is een stuk van Palestina. Jeruzalem is onze hoofdstad en is heel belangrijk voor het land want in Jeruzalem staat de Tempel van God, onze Schepper. Er is geen tempel in enige andere stad, enkel in Jeruzalem. Ik ben trots dat ik in deze stad woon. De joodse koning David maakte van Jeruzalem de hoofdstad van Judea. Daarvoor was Hebron de hoofdstad van het koninkrijk.

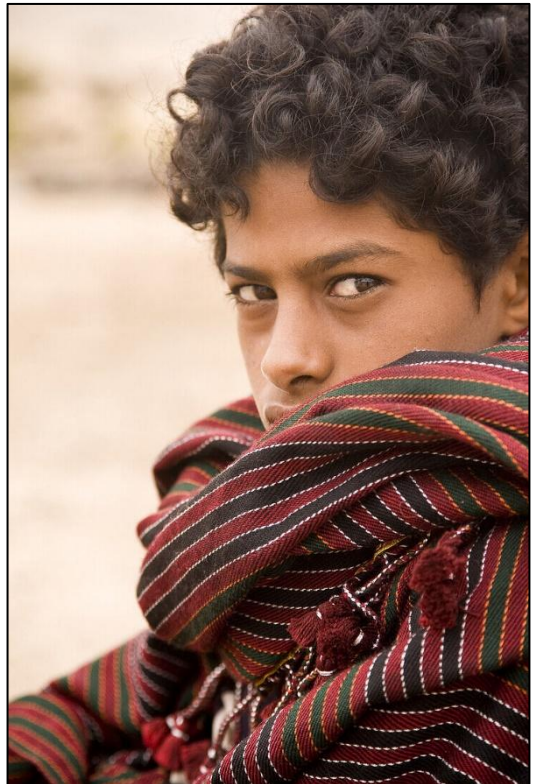
Ik kom uit een groot gezin. We zijn met tien kinderen: vijf jongens en vijf meisjes. Ik ben de middelste van de broers. De oudste broer Eremia is al 25. Hij is getrouwd en heeft zelf kinderen. Hij woont in het huis naast ons.

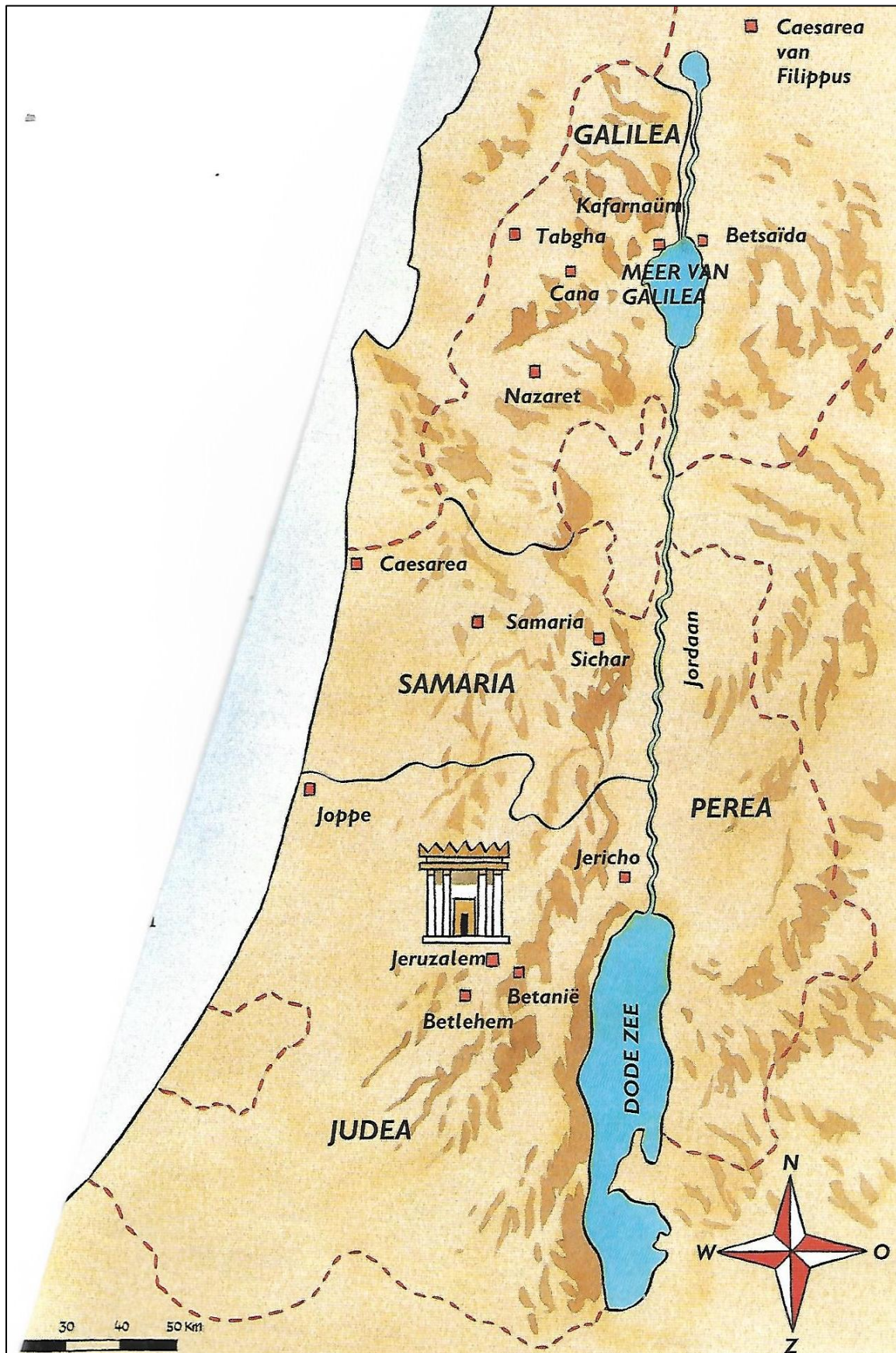
Mijn andere broers zijn Isaac van 8, Darius van 11 en Gideon van 21.

Mijn zussen zijn Eva van 3, Mirjam van 10, Ester van 16, Laila van 19 en Tabita van 23. Zij is al getrouwd en woont ver van ons in Joppe, bij de familie van haar man. Tabita maakt er stoffen om kleren van te maken.

We geloven dat onze familie door God is gezegend want wij hebben een groot gezin met veel kinderen. We bidden tot onze Heer Jezus Christus om ons te beschermen en onze ouders te helpen want ze moeten heel hard werken.

We hebben veel familie in heel Palestina. De broer van mijn vader heet Eneas. Hij woont in het dorp Lydda. Nonkel Eneas is verlamd. Hij is acht jaar geleden van een rots gevallen toen hij zijn schaap ging zoeken. Sindsdien kan hij niet meer stappen. We zijn christenen en we geloven dat onze Heer Jezus Christus hem ooit zal genezen. Daarvoor bidden wij elke dag, samen met onze ouders.

Noteer de namen van de vier delen van Palestina in de tijd van Jezus in de vakjes. Die kan je terugvinden op de kaart. Kleur het vakje met de naam van het deel waar Bram woont.

Omcirkel op de kaart:

- De stad waar Bram woonde in het rood
- De stad waar Tabita woonde in het groen

Zoek de antwoorden op de vragen op de kaart:

Hoe heet de zee ten oosten van Jeruzalem?

.....

Hoe heet de rivier die de Dode Zee verbindt met het Meer van Galilea?

.....

Schrijf de namen van de kinderen van het gezin van Bram in volgorde volgens leeftijd – de oudste eerst, de jongste laatst.

Naam	Leeftijd
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

In welke tijd leefde Bram?

- ☐ in de tijd voor Jezus was geboren
- ☐ in de tijd toen Jezus leefde
- ☐ enkele jaren na de dood van Jezus
- ☐ enkele eeuwen na de dood van Jezus

Waarom was Jeruzalem een belangrijke stad voor de joden?

- ☐ omdat Jezus daar geboren was
- ☐ omdat er de enige Tempel van God van het hele land stond
- ☐ omdat het de enige stad was met voldoende water
- ☐ omdat er de rijkste mensen van de wereld woonden

Wat gebeurde er in de tijd van Jezus als er iemand trouwde?

- ☐ De vrouw ging bij de familie van de man wonen.
- ☐ De man ging bij de familie van de vrouw wonen.
- ☐ De man en de vrouw gingen elk apart wonen.
- ☐ De man en de vrouw gingen samen in een andere stad wonen.

Waarom gelooft Bram dat zijn familie door God gezegend is?

- ☐ omdat ze erg rijk zijn
- ☐ omdat ze allemaal speciale namen hebben
- ☐ omdat ze in Jeruzalem wonen
- ☐ omdat het gezin veel kinderen heeft

Waarvoor bidden Bram en zijn familie iedere dag? Je kan meerdere antwoorden aanduiden.

- ☐ dat ze erg rijk zullen worden
- ☐ dat zijn oom ooit zal genezen
- ☐ dat God van Palestina een machtig land zal maken
- ☐ dat God van Jeruzalem de hoofdstad zal maken
- ☐ dat Jezus hun familie beschermt
- ☐ dat Bram later een goed beroep kan uitoefenen
- ☐ dat God de ouders van Bram zou helpen
- ☐ dat zijn zus Tabita weer bij hen in de buurt zou wonen

Het verhaal van Silas

Hallo, ik ben Silas. Ik ben getrouwd met Priscilla en samen hebben we een groot gezin.

Ons huis is van klei gemaakt en in het wit geschilderd om de hete zonnestralen terug te kaatsen. Het huis bestaat uit twee verdiepingen. Het platte dak wordt gebruikt om fruit te drogen en als slaapplek tijdens warme zomernachten.

In Palestina wonen arme gezinnen vaak in huizen die slechts uit één kamer bestaan. Die is soms minder dan 10 vierkante meter! Onze huizen zijn meestal gemaakt van klei of onbewerkte stenen. Soms zitten er insecten en zelfs slangen in de spleten tussen de stenen. De muren van de huizen zijn heel dik om de woning te beschermen tegen de hitte in de zomer en de kou in de winter. We verlichten onze huizen met olielampen. Het dak van het huis is gemaakt van takken die

dwars op houten balken liggen.

Ik ben landbouwer. Andere belangrijke beroepen in Palestina zijn timmerman, leerbewerker, pottenbakker en herder. De timmermannen bouwen huizen en maken meubels. Wist je dat Jezus en Jozef timmermannen waren? De leerbewerker bewerkt de huiden van schapen, geiten en kamelen en maakt daar waterzakken, riemen, schilden en slingers van. De pottenbakkers maken keukengerei zoals borden en kommen om te eten en te koken.

Mijn broer Eneas was vroeger pottenbakker, maar 8 jaar geleden had hij een ongeluk en sindsdien is hij verlamd. Ik werk nu extra hard om zijn gezin te helpen. Eneas en zijn vrouw hebben vijf kinderen. We bidden vaak tot onze Heer Jezus Christus om genezing voor mijn broer.

Mijn zoon Bram is 12 jaar en hij is herder. Hij werkt samen met zijn broers zodat alle jongens verschillende beroepen kunnen leren. De schapen grazen op de weiden en de honden houden de kudde bij elkaar. De schapen luisteren naar Bram en komen naar hem toe als hij ze roept. Kinderen passen vaak op de kudde, maar rijke joden huren ook wel eens een herder in. Wij noemen onze Heer Jezus Christus de Herder en wij, mensen, zijn zoals Zijn schapen. Mijn kinderen kennen de beroemde gelijkenis van Jezus over de Herder die Zijn verloren schaap zoekt uit hun hoofd. We begrijpen dat Jezus een goede herder is die over Zijn kudde waakt.

timmerman	bewerkt het land om voedsel te verbouwen.
pottenbakker	past op de schapen en leidt de kudde.
leerbewerker	bouwt huizen en maakt meubels.
herder	maakt keukengerei van klei.
landbouwer	bewerkt huiden van dieren.

Wat is de naam van Silas' echtgenote?

- ☐ Tabita
- ☐ Maria
- ☐ Anna
- ☐ Priscilla

Waarom worden de huizen in Palestina in het wit geschilderd?

- ☐ om ze mooier te maken
- ☐ om de hete zonnestralen terug te kaatsen
- ☐ om te laten zien dat het huis nieuw is
- ☐ om de huizen te beschermen tegen regen

Waarvan worden de huizen in Palestina vaak gebouwd?

- ☐ hout
- ☐ riet
- ☐ klei en onbewerkte stenen
- ☐ bakstenen

Hoe wordt het huis van Silas verlicht?

- ☐ met kaarsen
- ☐ met olielampen
- ☐ met elektrische lampen
- ☐ met een vuur

Wat voor werk deden Jezus en Jozef?

- ☐ landbouwer
- ☐ herder
- ☐ leerbewerker
- ☐ timmerman

Wat maakt een leerbewerker in Palestina?

- ☐ meubels en huizen
- ☐ keukengerei
- ☐ voedsel
- ☐ waterzakken, riemen, schilden en slingers

Waarom wordt Jezus ook wel met een herder vergeleken?

- ☐ omdat Jezus een dierenvriend was.
- ☐ omdat Jezus zo arm was als een herder.
- ☐ omdat Jezus veel rondtrok door Palestina.
- ☐ omdat Jezus over ons waakt zoals een herder over zijn kudde.

Het verloren schaap

Jezus gaf hen dit voorbeeld: “Stel dat je honderd schapen hebt, maar je raakt er één kwijt. Dan ga je dat ene schaap toch zoeken? Je laat de 99 andere schapen achter in het veld. En je gaat dat ene schaap zoeken totdat je het vindt. Als je het schaap gevonden hebt, dan ben je blij. En je draagt het op je schouders naar huis. Thuis roep je de buren en je vrienden. En je zegt: “Laten we feestvieren! Want ik heb het schaap gevonden dat ik kwijt was.” Luister naar mijn woorden: Zo is het ook met God in de hemel. Hij is heel blij met één slecht mens die zijn leven verandert. Meer nog dan met 99 goede mensen die hun leven niet hoeven te veranderen.”

Mattheüs 18, 12-14

Waarvoor staat het verloren gelopen schaap symbool in dit verhaal?

- ☐ voor de rijkdom die je kan verliezen
- ☐ voor mensen die niet leven volgens Gods wil
- ☐ voor schapen die ziek of gewond zijn
- ☐ voor Jezus zelf

In Jezus' tijd woonden mensen heel anders dan nu bij ons. Vul de woorden in.

bakstenen	dakpannen	elektriciteit	fabrieken
fornuizen	kamers	kraan	school

Wonen in Jezus' tijd	Wonen in onze tijd
	
Kleine huizen van één kamer, soms niet groter dan 10 vierkante meter.	Grote huizen met meerdere
Gebouwd van klei of onbewerkte stenen, met dikke muren om te beschermen tegen hitte en kou	Gebouwd met , beton en andere moderne materialen
Verlichting met olielampen.	Verlichting met
Daken gemaakt van takken en houten balken.	Stevige daken die bedekt zijn met
Mensen koken op open vuren en gebruiken kleipotten.	Mensen koken op en gebruiken moderne keukengerei.
Water wordt gehaald uit bronnen of rivieren.	Water komt uit de in elk huis
Mensen dragen eenvoudige, kleren die met de hand gemaakt worden.	Mensen dragen kleren die in gemaakt wordt.
Kinderen helpen vaak met het werk van hun ouders.	Kinderen gaan naar en hebben verschillende hobby's

Het verhaal van Priscilla

Ik ben Priscilla, de vrouw van Silas en moeder van tien kinderen. Ik zal je vertellen over onze eetgewoontes in Palestina.

Het klimaat in ons land is heel warm. Daarom worden de meeste mensen heel vroeg wakker nog voor de zon opkomt. Ik sta het vroegst op van ons gezin. Ik maak het vuur in de oven weer aan als het 's nachts uitgegaan is.

Op het veld naast ons huis groeit tarwe. We hebben ook een tuin met fruitbomen en een moestuin met groenten. Ons volk leeft vooral van groenten en granen. Vlees eten we enkel bij speciale gelegenheden. We hebben niet zo heel veel dieren: er zijn de schapen die we hebben voor de wol, een geit die melk geeft en we hebben twee kippen die ons eieren geven.

In Palestina is gerst het voedsel voor de armen. Die mogen op de velden alle achtergebleven aren oprapen na de oogst. Tarwe is het kostbaarste. Daarvan maakt men bloem dat vermengd met desem of gist tot platte broden wordt gebakken in de bakoven naast het huis.

Bij het eten snijden wij nooit het brood. Wij breken het. Jezus brak het brood ook in stukken en deelde het met de apostelen tijdens Zijn Laatste Avondmaal. Lepels en messen hebben wij niet. Wij doppen het brood in een schotel die in het midden van de tafel staat. Dat is hier een teken van vriendschap in Palestina.

In Palestina worden druiven geteeld en van die druiven wordt wijn gemaakt. Wijn speelt een belangrijke rol in onze cultuur. Onze Heer Jezus Christus veranderde water in wijn. Daarmee bewees Hij dat Hij de Zoon van God was.

Kleur de vakjes met het voedsel dat de mensen in Palestina hadden in de tijd van Jezus:

brood	chips	chocolade	eieren
frietten	frisdrank	fruit	groenten
koeken	koffie	melk	rijst
snoep	speculaas	vlees	wijn

Bekijk het huis van Priscilla. Omcirkel de bakoven.

Waarom worden de mensen in Palestina in Jezus' tijd altijd heel vroeg wakker?

- ☐ omdat iedereen een haan heeft die hen vroeg wekt.
- ☐ omdat iedereen vroeg naar zijn werk of school moet.
- ☐ omdat het een erg warm klimaat is.
- ☐ omdat het altijd heel vroeg licht wordt.

Wat doet Priscilla als eerste wanneer ze wakker wordt?

- ☐ Ze maakt de kippen wakker.
- ☐ Ze maakt het vuur in de oven aan.
- ☐ Ze maakt het ontbijt.
- ☐ Ze wast de kleren van de kinderen.

Wanneer eet het gezin van Priscilla vlees?

- ☐ nooit
- ☐ op zondag
- ☐ elke dag
- ☐ bij speciale gelegenheden

Wat is het voedsel van de arme mensen?

- ☐ tarwe
- ☐ gerst
- ☐ vlees
- ☐ groenten

Hoe verdelen de mensen in Palestina het brood?

- ☐ Ze snijden het in blokjes.
- ☐ Ze snijden het in sneetjes.
- ☐ Ze breken het.
- ☐ Ze verkrumelen het.

Wat is een teken van vriendschap in Palestina?

- ☐ het brood in een schaal in het midden van de tafel doppen
- ☐ samen vlees eten bij speciale gelegenheden
- ☐ aren van gerst oprapen die na de oogst zijn achtergebleven
- ☐ samen brood bakken in de bakoven naast het huis

Welke drank speelt een belangrijke rol in de cultuur in Palestina?

- ☐ water
- ☐ melk
- ☐ wijn
- ☐ koffie

Brood en wijn waren erg belangrijk in de cultuur in Palestina in de tijd van Jezus. Ook voor ons zijn brood en wijn belangrijk. Tijdens de Liturgie verandert het brood en wijn op het altaar in het en van Christus.

Het verhaal van Mirjam

Hallo, ik ben Mirjam. Ik ben vorige week 10 geworden en ik houd heel erg van onze dieren.

In Palestina wordt de rijkdom van een persoon bepaald door het aantal dieren dat hij bezit. Bij ons wordt de ezel beschouwd als erg slim. Hij kan doorgangen vinden die mensen vaak niet zien. Hij is hier beter geschikt voor het werk dan een paard, omdat hij minder water en voer nodig heeft en meer kan dragen. Er zijn ook witte ezels, maar die zijn heel bijzonder en worden gebruikt door koningen.

Een ezel droeg Maria en Jezus toen ze uit Bethlehem naar Egypte moesten vluchten. Een ezel droeg onze Heer Jezus Christus toen Hij voor de laatste keer naar Jeruzalem kwam om Pasen te vieren. De ezel droeg Jezus door de straten van mijn stad Jeruzalem. Het is een waardevol dier dat veel voor ons betekent.

Er zijn ook veel kamelen in Palestina. De kameel is hier een onmisbaar dier en een belangrijk transportmiddel. We drinken kamelenmelk, maar we eten geen kamelvlees omdat dat verboden is. Het haar en de huid van de kameel worden gebruikt voor kleding en schoeisel.

Samen met Izak en Darius zorg ik voor de geit en de kippen. Elk joods gezin heeft een geit en kan daar bijna van leven. Een geit is verwant aan het schaap. Geitenmelk staat hier heel hoog in aanzien. Geitenhaar gebruiken wij voor kleding, tentdoek, gordijnen en kussens. We eten geitenvlees en maken kaas van de melk.

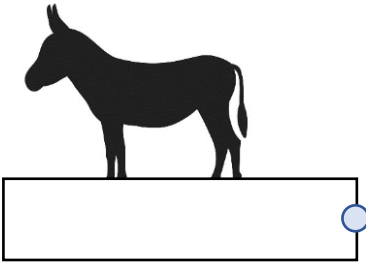
De schapen zijn ook heel belangrijk voor ons. Met Pasen kopen mijn ouders altijd twee lammetjes. Eén wordt geslacht en gegeten als herinnering aan de vlucht van onze voorouders uit Egypte. De ander wordt een troeteldier voor kleine kinderen. Zulke schaapjes groeien samen met de kinderen op, lopen als hondjes achter hun baasjes aan en luisteren als ze geroepen worden. Ze zijn helemaal niet dom!

Jezus zei dat wij mensen zijn net zoals de schapen, en Hij is onze herder.

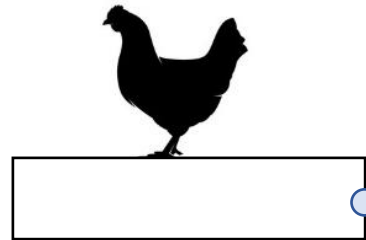
Baden en wassen doen wij in de rivier. Maar rijke mensen hebben thuis hun eigen badkamer.

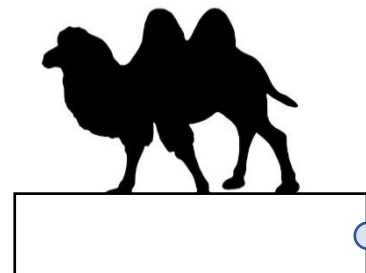
Noteer de namen van de dieren die in het verhaal van Mirjam voorkomen. Verbind ze met het juiste vakje.

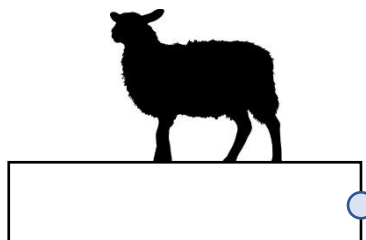
Dit dier wordt gebruikt als transportmiddel. Je mag de melk wel drinken, maar het vlees mag je niet eten.

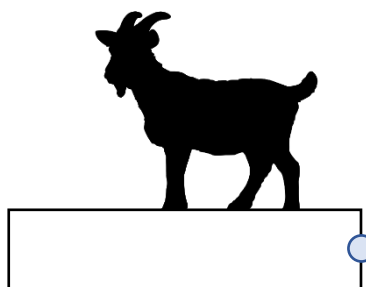
Dit dier is zoals wij, mensen, en Jezus is onze herder.

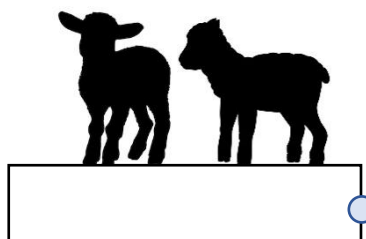
Dit dier is erg slim. Het droeg Maria en Jezus tijdens hun vlucht naar Egypte.

Dit dier legt eieren die wij kunnen opeten.

Hiervan kopen ouders er twee met Pasen: eentje om te slachten en eentje als troeteldier voor de kleine kinderen.

Elk joods gezin heeft er eentje voor de melk, het vlees, en het haar wordt gebruikt voor kleding.

Welk dier mochten mensen in Palestina in Jezus' tijd niet eten?

- ☐ schaap
- ☐ geit
- ☐ kameel
- ☐ kip

Hoe werd de rijkdom van iemand bepaald?

- ☐ door de grootte van het huis
- ☐ door het aantal dieren dat hij heeft
- ☐ door de mooiste kleding
- ☐ door het aantal kinderen dat hij heeft

Van welke dieren kochten de ouders er met Pasen twee?

- ☐ kippen
- ☐ geiten
- ☐ ezels
- ☐ lammetjes

Welk dier droeg Jezus door de stad Jeruzalem?

- ☐ ezel
- ☐ kameel
- ☐ paard
- ☐ os

Wat was er speciaal aan witte ezels?

- ☐ die waren meestal blind
- ☐ die waren dubbel zo sterk als gewone ezels
- ☐ die werden enkel door koningen gebruikt
- ☐ die mocht je niet opeten

Waarvan werden kleding, tentdoek, gordijnen en kussens gemaakt?

- ☐ geitenhaar
- ☐ ezelshuid
- ☐ eierschalen
- ☐ takken

Het verhaal van Darius

Ik ben Darius, een jaar jonger dan Bram. Samen met mijn jongste broer Izak, die 8 jaar oud is, ga ik naar school. In mijn verhaal zal ik jullie meer vertellen over onze taal en onze boeken.

Onze taal is Hebreeuws. Het is een taal die geschreven wordt zonder klinkers. Dat betekent dat de zin “Sprk hr w dnr hrt” wordt gelezen als “Spreek, Heer, uw dienaar hoort”. Met “Heer” bedoelen wij God. Wij schrijven woorden aan elkaar. Dat kan soms best lastig zijn om te lezen.

Onze boeken zijn boekrollen gemaakt van papyrus. Papyrus is een plant die heel geschikt is om papier van te maken. Op school gebruiken we geen schriften, maar houten bordjes met een laagje bijenwas waarop we met scherpe stokjes schrijven. Thuis hebben we geen boeken. Onze leermeester vertelt ons verhalen uit de Heilige Schriften, ook wel bekend als de Bijbel.

In onze cultuur wordt een jongen op 12-jarige leeftijd een volwassen man. Dan wordt de jongen een “zoon van de wet”, wat betekent dat hij verantwoordelijk is voor al zijn daden en dat hij zich aan de

10 geboden van God moet houden. Ik word volgend jaar 12. Na de eerste sabbat na mijn verjaardag zal ik een tekst uit de Heilige Schriften moeten lezen in de Tempel en daarna zal ik ook mondeling worden ondervraagd.

Thuis zal er een feest zijn met cadeaus. Een jongen van 12 krijgt dan een sjaal – kijk maar eens naar de foto van mijn broer Bram op pagina 3. De sjaal die we op de schouders moeten dragen, is ook de lijkwade waarin Joden worden gewikkeld na hun dood. Dat herinnert ons eraan God niet te vergeten. Op die manier blijven we ons bewust van het belang van ons goede gedrag.

Hebreeuws	Worden op school gebruikt om op te schrijven
papyrus	Jongen van 12 jaar die verantwoordelijk is voor zijn daden
houten bordjes	Taal zonder klinkers
“zoon van de wet”	Plant waarvan papier wordt gemaakt
sjaal	Boek van papyrus dat opgerold wordt
boekrol	Plaats waar jongens de Heilige Schriften lezen na hun twaalfde verjaardag
Tempel	Herinnert aan de lijkwade en het belang van goed gedrag

Hebreeuws is een taal waarin de klinkers niet geschreven worden. Stel je voor dat het Nederlands ook zo geschreven werd... Kan jij dan de volgende zinnen uit de Bijbel voluit schrijven?

Jzs s ht licht vn d wrld.

.....

nz Vdr d n d hml zt.

.....

Zkt n g zlt vndn.

.....

Bd tt Gd n w zndn wrdn vrgvn.

.....

In Jezus' tijd was de school heel anders dan nu bij ons. Vul de woorden in.

18	bladzijden	klas	leeftijd
meisjes	schriften	talen	wiskunde

Naar school gaan in Jezus' tijd	Naar school gaan in onze tijd
Enkel jongens konden naar school, maar niet de oudste jongens, want die moesten thuis mee werken.	Alle kinderen gaan naar school, zowel jongens als
Kinderen van verschillende leeftijden volgden samen tegelijk les.	Kinderen in dezelfde klas hebben ongeveer dezelfde
Kinderen gingen naar school tot ze 12 jaar oud waren. Daarna werden ze als volwassen beschouwd.	Kinderen moeten naar school tot ze jaar zijn, en studeren daarna vaak nog verder.
Kinderen leren Hebreeuws lezen en schrijven, een taal die zonder klinkers wordt geschreven.	Kinderen leren verschillende lezen, schrijven en spreken.
Kinderen schrijven met scherpe stokjes op een houten bordje met bijenwas.	Kinderen schrijven in of op een computer.
Boeken waren gemaakt van papyrus en in boekrollen rond twee stokken gedraaid. Ze bevatten enkel tekst.	Boeken worden gemaakt in papier met die je kan omslaan. Ze bevatten ook afbeeldingen.
Het onderwijs was beperkt tot het leren van godsdienstige geschriften en rekenen.	Kinderen leren veel schoolvakken, zoals W.O., en Frans.
Kinderen kregen buiten les, vaak op een rustige plaats in of net buiten het dorp of de stad.	Kinderen zitten binnen in de in een comfortabel schoolgebouw.

Het verhaal van Laila

Ik ben Laila en ik ben 19 jaar oud. Ik ben een zus van Bram. Wij wonen in Palestina. Overdag blijven moeders en dochters thuis om te helpen bij al het werk dat moet gebeuren in het huis. Ik help mijn moeder om graan te malen. We gebruiken een handmolen die bestaat uit twee ronde platte stenen. We strooien het graan in een opening in de bovenste steen en draaien dan de steen. Het graan wordt geplet en wordt op die manier bloem. Het is zwaar werk, daarom doen twee volwassen vrouwen het samen.

Vrouwen hier gebruiken lekker ruikende oliën zoals mirre uit Afrika, aloë uit India en saffraan uit Perzië. Nu ik 19 ben, mag ik de mirre-olie van mijn moeder gebruiken. Voor ons als christenen is mirre speciaal. Jezus kreeg mirre als cadeau bij Zijn geboorte. Onze buurman Nikodemus kocht mirre om Jezus' lichaam in te smeren voordat Hij begraven werd. Mirre herinnert ons aan de geboorte en dood van Jezus.

handmolen

een geurige olie uit Afrika die wordt gebruikt voor parfum en in godsdienstige rituelen

bloem

een fijn poeder gemaakt van gemalen graan, gebruikt om mee te bakken

mirre

een apparaat dat met de hand wordt bediend om graan te malen

Kleur op de kaart:

- *De streek waar mirre vandaan komt groen*
- *De streek waar aloë vandaan komt blauw*
- *De streek waar saffraan vandaan komt rood*

Waarom blijven dochters thuis bij hun moeder?

- ☐ omdat het thuis veilig is
- ☐ omdat ze hun moeder helpen bij het werk
- ☐ omdat ze dat moeten van hun vader
- ☐ omdat dit zo in de wet staat

Welk werk doet Laila thuis?

- ☐ Ze bakt het brood.
- ☐ Ze wast de kleren.
- ☐ Ze verzorgt de dieren.
- ☐ Ze maalt het graan.

Waarom is mirre zo speciaal voor de christenen?

- ☐ omdat het uit een heilige plant wordt gemaakt.
- ☐ omdat het zo lekker ruikt.
- ☐ omdat het herinnert aan de geboorte en dood van Jezus.
- ☐ omdat het door priesters wordt gemaakt.

Het verhaal van Tabita

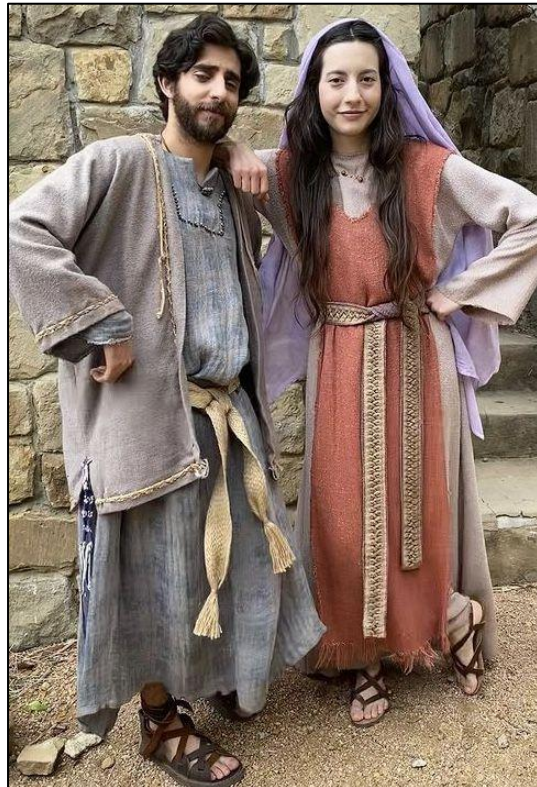
Ik ben Tabita, het oudste meisje van ons gezin. Ik ben 21 jaar oud, getrouwd met Joab, en ik woon in het dorp Joppe. Ik maak kleren. De kleren van vrouwen in Palestina lijken op de kleren van mannen. Ze dragen lange jurken of hemden, soms met een riem om de taille.

De meeste joodse mannen dragen een onder- en bovenkleed en ook sandalen. Anders dan vrouwen, zijn mannen niet bezig met mode. Hun kleren zijn al honderden jaren hetzelfde. De lange hemden en jurken beschermen hen goed tegen de hete zon en de schrale wind.

Mannen bedekken hun hoofd met een hoofddeksel om zich te beschermen tegen de hitte en de hete wind met zand overdag. Sandalen worden alleen buitenshuis gedragen. Thuis lopen wij op blote voeten. Daarom bieden we gasten een kom water en een handdoek aan om hun voeten te wassen en zich op te frissen. De gastheer wast zelf de voeten van een eregast. Jezus waste de voeten van zijn apostelen als voorbeeld om elkaar te dienen. Daarom doen wij dat ook.

Bij feesten en huwelijksfeesten dragen joodse vrouwen speciale kleren en halssnoeren met munten. Op deze prent zien jullie mij op mijn huwelijksdag. Mijn jurk heb ik zelf gemaakt. Ik verkoop de kleren die ik maak en met het geld help ik mijn gezin en dat van mijn oom Eneas, want hij is verlamd. Ik bid tot Jezus om Eneas te genezen. Zo volg ik het gebod van onze Heer Jezus Christus op: "Heb elkaar lief".

Ik draag een ketting gemaakt van munten die ik van mijn man heb gekregen. Vrouwen in Palestina leren van jongs af aan om manden op hun hoofd te dragen. Dat is makkelijker dan in hun handen, omdat manden met brood, groenten of fruit zwaar zijn. Zo dragen we ook kruiken met water.

taille

een bezoeker die je erg belangrijk vindt

schraal

het middel van je lichaam, net boven je heupen

eregast

erg droog en onaangenaam

Kleur de zinnen die juist zijn groen. De zinnen die fout zijn kleur je rood.

De kleren van vrouwen in Palestina lijken op de kleren van mannen.

De mannen dragen lange, losse broeken met een riem.

De kleren van de mannen zijn al honderden jaren hetzelfde.

Mannen bedekken hun hoofd met een hoofddeksel om te pronken.

Sandalen worden vooral in het huis gedragen.

We bieden gasten een kom water en een handdoek aan om hun voeten te wassen en zich te verfrissen.

Jezus waste de voeten van zijn apostelen als voorbeeld om elkaar te dienen.

Vrouwen in Palestina leren van jongs af aan om manden op hun hoofd te dragen.

Ook vandaag nog dragen vrouwen in sommige landen in Afrika en Azië zware lasten op hun hoofd. Om er voor te zorgen dat de mand stabiel op het hoofd blijft staan, nemen de vrouwen een doek die ze oprollen en vervolgens in een cirkel krullen. Die leggen ze dan op hun hoofd en daarop zetten ze de mand.

Maar zelfs dan vereist het dragen van dingen op je hoofd veel oefening. Probeer het zelf maar eens.

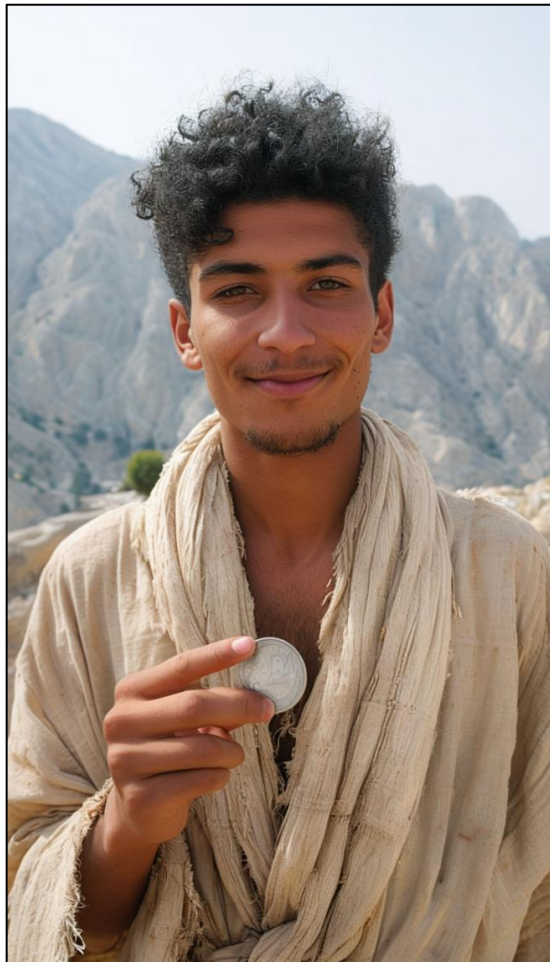
Het verhaal van Gideon

Dag, ik ben Gideon, de zoon van Silas en de oudere broer van Bram en Izak. Ik ben 21 jaar oud en wil graag iets vertellen over het geld in Palestina.

Wij gebruiken munten die didrachma's en sjekels worden genoemd. Vaak zie je portretten van keizers op de munten, met een lauwerkrans op hun hoofd. Een laurier is hier een symbool van overwinning.

Er zijn ook andere munten die mensen uit verschillende landen naar Jeruzalem brengen, zoals oude zilveren siglos of gouden darics uit Perzië. Griekse munten worden staters genoemd. Verder zijn er Romeinse zilveren munten, die dinars worden genoemd. Egyptenaren die naar Jeruzalem komen, betalen met hun Egyptische munten. Al dat heidense geld moet in de Tempel worden omgewisseld als men een offerdier wil kopen, want dat mag alleen met tempelgeld worden betaald.

In veel steden in Palestina dragen vrouwen een helmachtige haartooi, met een ketting van 10 penningen en een grote munt in het midden. Zo'n ketting krijgt een bruid van haar bruidegom en daarom is het erg waardevol. Als er iets van zoek raakt, kan de man denken dat zijn vrouw slordig is en niet goed voor hem en zijn bezittingen zorgt.

Een kroon die gemaakt is van laurierbladeren, die de overwinning van een keizer symboliseert

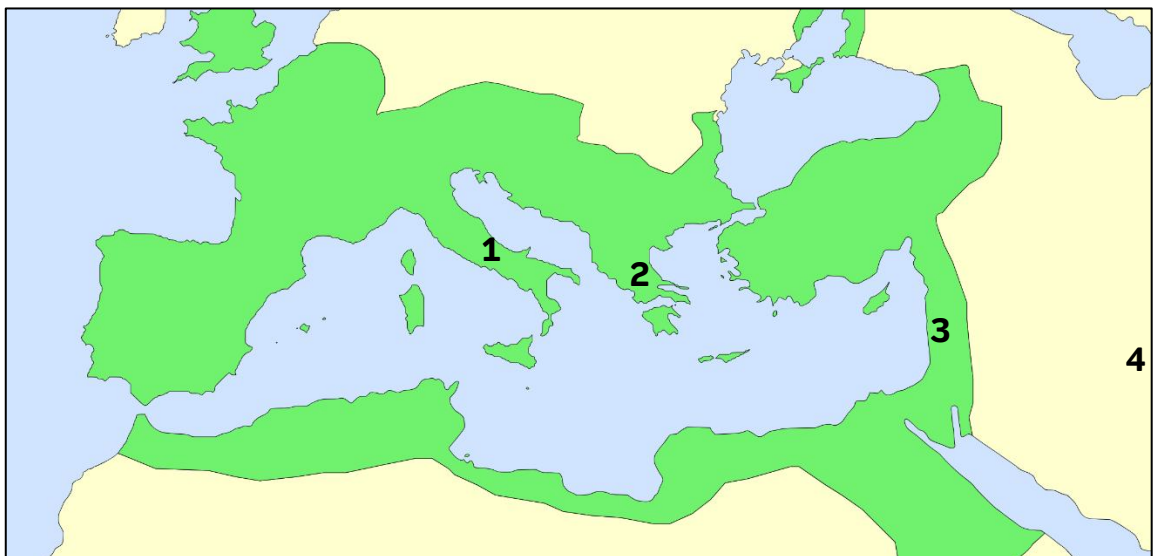
De waarde van de ene soort munt omzetten in de waarde van een andere soort munt.

Speciale munteenheid die enkel in de Tempel werd gebruikt.

Ronde metalen schijfjes, die op munten lijken, maar die enkel voor versiering zijn bedoeld.

didrachma	Een zilveren munt gebruikt in Jeruzalem voor het betalen van tempelbelastingen
sjekel	Een oude zilveren munt uit Perzië, meestal zonder afbeelding van een persoon.
siglos	Een zilveren munt uit het Romeinse Rijk met het portret van de keizer met een lauwerkrans
daric	Een munt uit Palestina, meestal met het portret van een keizer en een lauwerkrans, gebruikt voor belastingbetaling
stater	Een gouden munt uit Perzië met het portret van een koning, vaak gebruikt voor handel
dinar	Een zilveren munt uit Griekenland, vaak met een afbeelding van een god of godin

Noteer welke munteenheden bij de nummertjes op deze kaart van het Romeinse Rijk horen.

1.
2.
3.
4.

De munten waren niet altijd evenveel waard. 10 didrachmes waren in Jezus' tijd ongeveer 6 sjekel waard. Kan jij deze bedragen juist omwisselen?

20 didrachmes =	 sjekel	24 sjekel =	 didrachmes
40 didrachmes =	 sjekel	30 sjekel =	 didrachmes
60 didrachmes =	 sjekel	48 sjekel =	 didrachmes

Wist je dat ...

... de sjekel nu nog steeds bestaat? Het is de munteenheid van het huidige Israël. Eén sjekel is tegenwoordig ongeveer 25 eurocent. Dus 4 sjekel is evenveel waard als 1 euro.

Hoeveel sjekel zou je nu betalen voor een brood? sjekel

Hoeveel sjekel zou je nu betalen voor een laptop? sjekel

De vrouw met de zilveren munten

Jezus maakte deze vergelijking: "Stel dat een vrouw tien zilveren munten heeft, maar er één kwijtraakt. Dan gaat ze die toch zoeken? Ze doet een lamp aan en veegt haar huis totdat ze de munt vindt. En als ze hem gevonden heeft, dan roept ze haar vriendinnen en de buren. En ze zegt: "Laten we feestvieren! Want ik was mijn zilveren munt kwijt, maar ik heb hem gevonden." Luister naar Mijn woorden: als één slecht mens zijn leven verandert, zijn de engelen van God net zo blij als die vrouw."

Lucas 15, 8-10

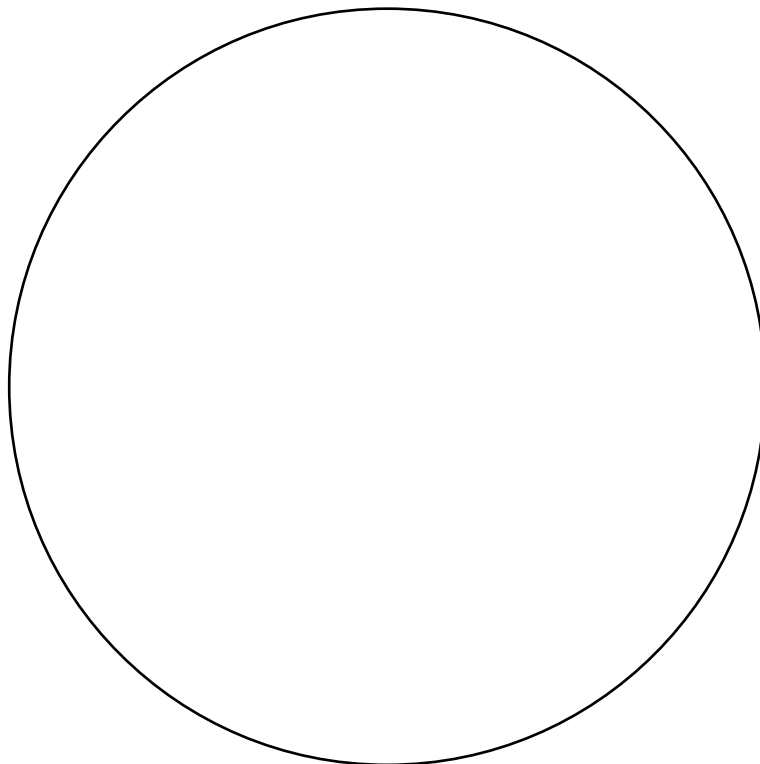
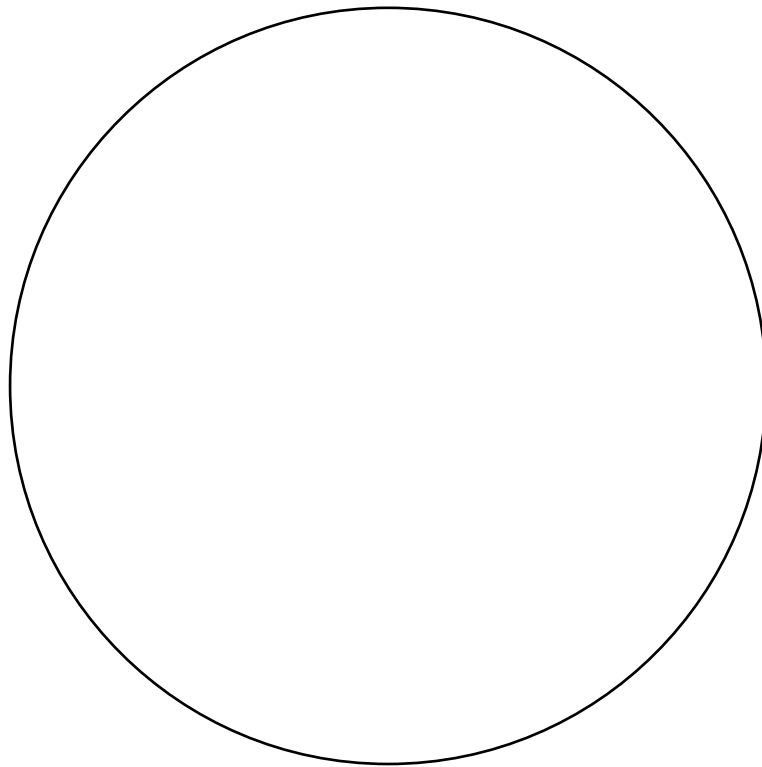
Waarom was het zo erg om één zilveren munt te verliezen?

- ☐ omdat ze volgens de wet dan gestenigd moet worden
- ☐ omdat haar man dan zou denken dat ze slordig is met zijn bezittingen
- ☐ omdat zilveren munten heel erg zeldzaam zijn
- ☐ omdat de zilveren munt ongedierte aantrekt in het huis

Wat wil Jezus duidelijk maken met het verhaal?

- ☐ dat zilveren munten kostbaar zijn
- ☐ dat je zilveren munten niet mag kwijtspelen
- ☐ dat de engelen van God net zo blij zijn met een slecht mens die zijn leven verandert, als een vrouw die een verloren zilveren munt terugvindt
- ☐ dat je feest moet vieren als je iets terugvindt dat je kwijt was

Ontwerp jouw eigen munt, zowel een voorkant als een achterkant. Bedenk welke symbolen en afbeeldingen belangrijk zijn voor jouw land en waarom. Presenteer daarna je ontwerp aan de andere kinderen in je klas en leg uit wat de betekenis ervan is.

Het verhaal van Ester

Ik ben Ester, de dochter van Priscilla en Silas, en de zus van Bram, Gideon, Izak, Laila, Eva en Tabita. Ik ben 16 jaar oud en ik ben heel geïnteresseerd in geneeskunde. Ik leer veel van onze moeder.

In onze tijd zijn er niet veel artsen in Palestina. In elke stad is er meestal maar één arts die kan opereren. Daarom gebruiken zieke mensen vaak oude huismiddeltjes. Veel kennis over geneeskunde kwam vanuit Griekenland, van de bekende arts Hippocrates. Hij leerde artsen en genezers een eed af te leggen waarin ze beloven om altijd het welzijn van hun patiënten op de eerste plaats te zetten. Van hem leren we ook over hygiëne, gezonde eet- en drinkgewoonten, en het belang van frisse lucht.

De meeste medicijnen hier zijn gemaakt van kruiden, zoals de galnoot. We gebruiken ook koude kompressen en baden. Tandartsen kunnen tanden opvullen of zelfs valse tanden plaatsen. Deze valse tanden worden soms uitgetrokken bij overledenen of gemaakt van dierentanden. Voor onze tanden gebruiken we tandpasta gemaakt van beendermeel van oesterschelpen, vermengd met honing, mirre, salpeter en hertshoorn.

Bij wonden, gezwellen en oogziekten gebruiken we pleisters, zalven of oliën. Deze pleisters en zalven zijn gemaakt van geurige harsen van verschillende planten. Wonden door slangen en schorpioenen behandelen we met poedervormige mirre, en pillen van mirre nemen we in tegen darmklachten. Tegen gezwellen en wonden gebruiken we ook vijgen, die we drogen en tot koeken of klompen samenpersen.

Ik vind het erg dat onze oom Eneas verlamd is. Er is nog geen medicijn tegen zijn ziekte. We blijven bidden tot Jezus om genezing voor hem. Mensen die Hem kenden, vertellen dat Jezus verlamden genas met Zijn woord en handoplegging.

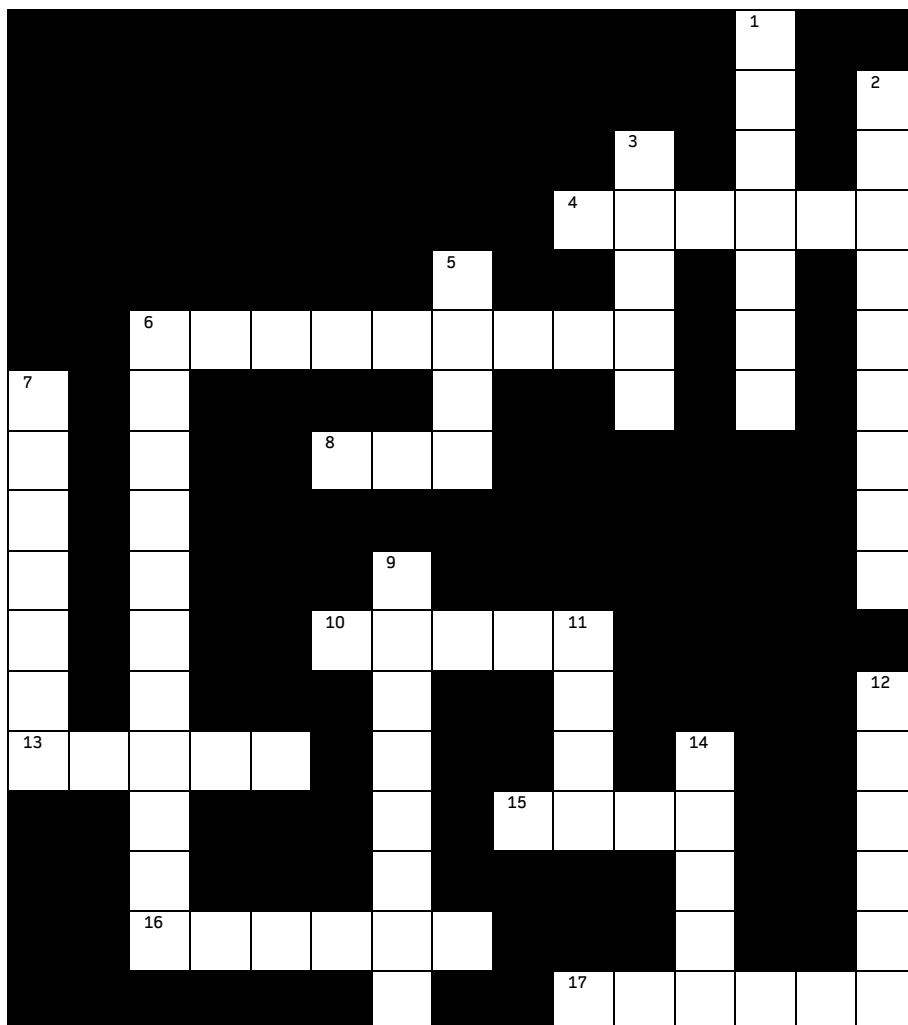

arts	een goede verzorging van je lichaam om gezond te blijven
Hippocrates	een ander woord voor “dokter”
hygiëne	een proper doekje dat je op een wonde legt
kompres	een poeder van gemalen botten
beendermeel	een bekende geneesheer uit het oude Griekenland

Kleur de vakjes die over Palestina in Jezus' tijd gaan in het groen. De vakjes die over onze tijd gaan, kleur je geel.

In elke stad is er meestal maar één arts die kan opereren.	Valse tanden worden gemaakt van kunststof.	De medicijnen worden gemaakt in een fabriek of door de apotheker.
Tandpasta wordt gemaakt van beendermeel van oesterschelpen, vermengd met honing, mirre, salpeter en hertshoorn.	In haast elke stad is er wel een ziekenhuis met veel dokters.	Tegen gezwollen en wonden wordt speciale wondhelende zalf gebruikt die bij de apotheker verkocht wordt.
De meeste medicijnen zijn gemaakt van kruiden, zoals de galnoot.	De valse tanden worden soms uitgetrokken bij overledenen of gemaakt van dierentanden.	Tandpasta wordt gemaakt van chemische stoffen, vermengd met smaak- en kleurstoffen.
Tegen gezwollen en wonden worden gedroogde vijgen gebruikt, die tot koeken of klompen samen geperst zijn.	Er is nog geen medicijn tegen verlamming.	Er is nog geen medicijn tegen verlamming.

Herhaling

Horizontaal

- 4 persoon die op de schapen past
- 6 taal in Palestina die zonder klinkers werd geschreven
- 8 kleur van de huizen in Palestina
- 10 graansoort waarvan brood gemaakt wordt
- 13 cadeau voor elke jongen van 12, dat herinnert aan de lijkwade
- 15 materiaal waarmee de huizen in Palestina waren gemaakt
- 16 Griekse munt met de afbeelding van een god of godin
- 17 munt die in Palestina het meest werd gebruikt

Verticaal

- 1 rivier die de Dode Zee verbindt met het Meer van Galilea
- 2 stad waar de Tempel stond
- 3 het voedsel voor de armen in Palestina
- 5 dier dat melk geeft en waarvan het haar voor heel wat dingen wordt gebruikt
- 6 bekende arts uit het oude Griekenland
- 7 plant waarvan papier werd gemaakt om op te schrijven
- 9 het schoeisel dat iedereen draagt in Palestina
- 11 slim dier, dat in Palestina voor het werk gebruikt wordt
- 12 een groot dier dat als transportmiddel gebruikt wordt
- 14 een geurige olie uit Afrika die wordt gebruikt voor parfum en in godsdienstige rituelen